

انجمن نوردکاران فولادی ایران (انفا)
Iranian Steel Rolling Association

اظهار نظر در خصوص:

خسارت‌های ناشی از قطعی گاز در صنایع فولادی

راهکارهای پیشنهادی و توصیه‌های سیاستی

۱۴۰۱/۱۱/۰۸

دبیرخانه انجمن نوردکاران فولادی ایران

ایران دهمین تولیدکننده بزرگ فولاد دنیا و اولین تولیدکننده آهن اسفنجی بر پایه گاز در جهان است. ایران شاید تنها کشور دنیا باشد که صنعت فولاد خود را با تکنولوژی کوره‌های قوس الکتریکی با خوراک اصلی آهن اسفنجی توسعه داده است. در حال حاضر، آهن اسفنجی سهم حدود ۹۵ درصدی از ماده اولیه کوره‌های قوس الکتریکی و بیش از ۵۰ درصدی از ماده اولیه کوره‌های القایی فعال در کشور را دارد؛ درحالی که نسبت شارژ آهن اسفنجی به تولید کل فولاد خام دنیا تنها حدود ۴ درصد است. این استراتژی به دلیل مهمترین مزیت نسبی صنعت فولاد ایران در برخورداری از ذخایر عظیم گاز طبیعی است.

از طرف دیگر ارقام بالای صادرات فولاد و محصولات فولادی و ارتباط صنعت فولاد و مقاطع فولادی بعنوان تامین کننده مواد اولیه برخی صنایع مهم کشور (ساختمان، لوازم خانگی، حمل و نقل و ...)، جایگاه ویژه‌ای را برای صنایع فولادی در کشور ترسیم کرده است. لذا با توجه به اهمیت این صنعت در اقتصاد کشور و نقش اساسی - تکنولوژیکی گاز در فرآیند تولید فولاد و عدم امکان استفاده از سوخت جایگزین در این فرآیند، قطعی‌های مکرر گاز که از ابتدای آذر ماه سال جاری آغاز شده، موجب کاهش جدی تولید و مختل شدن خطوط تولید کارخانجات این صنعت گردیده است. در واقع قطعی یا اعمال محدودیت‌های شدید تأمین گاز طبیعی خصوصاً در کارخانجات احیا مستقیم فولاد به منزله توقف تولید آهن اسفنجی به عنوان مواد کارخانجات فولاد سازی و به دنبال آن در زنجیره فولاد پیامدهای اقتصادی خوبی را برای کشور و اهداف سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ به همراه نخواهد داشت.

علاوه بر آن عمده مصرف گاز کشور مربوط به مصارف خانگی است (۷۲ درصد)^۱ و صنعت فولاد تنها ۵ درصد از گاز کشور را مصرف می‌کند.^۲

۱- آمار میزان خسارت وارده به واحدهای فولادی ناشی از قطع گاز

با توجه به آنکه ماده اولیه صنایع نورد فولادی، شمش می‌باشد که تولید آن نیاز حیاتی به مصرف گاز دارد، قطعاً قطعی‌های مکرر گاز بر روی تولید شمش و بالتبع آن بر روی تولید مقاطع طولی فولادی اثرگذار است. با توجه به آنکه شروع قطعی‌های مکرر گاز در صنایع فولادی از آذرماه بوده و اثرات سریع این قطعی بر روی شمش مشهودتر است، لذا با استخراج آمار مربوطه از بورس کالا، به بررسی این اثرات بر روی عرضه، تقاضا، قیمت و حجم قرارداد شمش بلوم از قبل از قطعی‌ها (آبان ماه ۱۴۰۱) تاکنون (آخر دی ماه ۱۴۰۱) پرداخته شده است. پس از آن با توجه به آنکه مهمترین تاثیر قطعی گاز بر افزایش قیمت شمش و کاهش عرضه آن می‌باشد، اثر تورمی حاصله بر روی قیمت محصولات نورد (طولی) فولادی مورد بررسی قرار گرفته است.

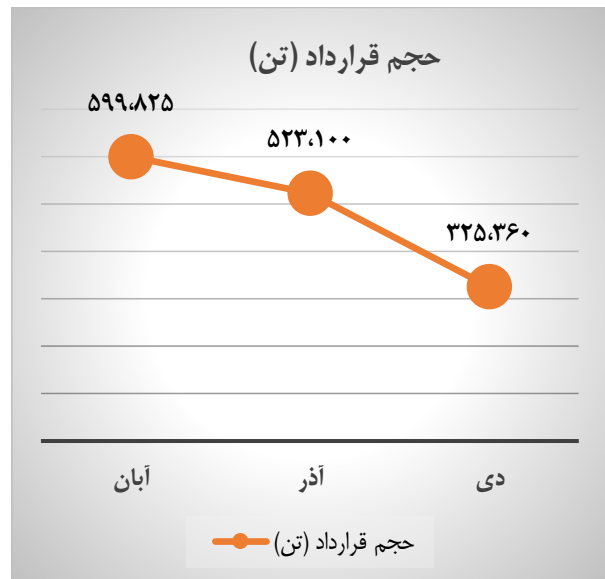
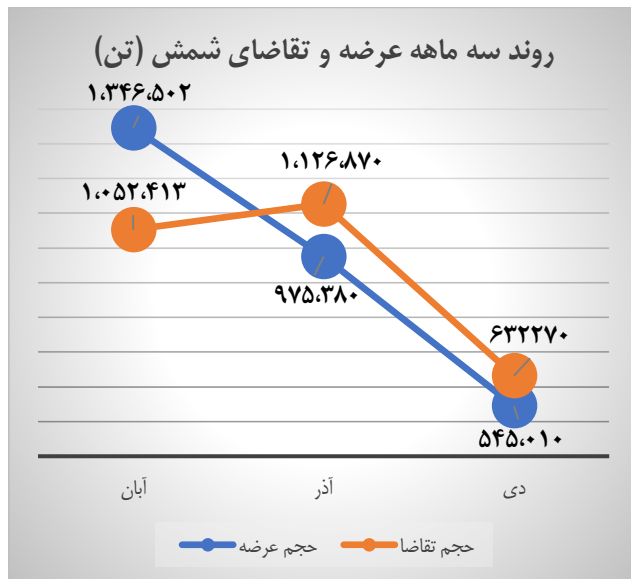
^۱ خبرگزاری شانا، ۱۴۰۱/۰۹/۲۱، (شبکه اطلاع‌رسانی نفت و گاز)، مجید چگنی معاون وزیر نفت

^۲ خبرگزاری مهر، ۱۴۰۰/۱۰/۵، بهرام سبحانی رئیس انجمن فولاد

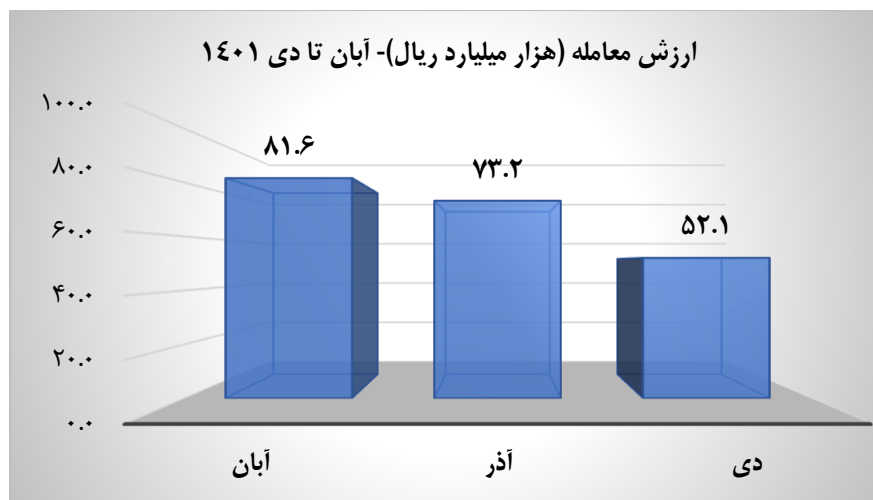

۱-۱) کاهش عرضه، کاهش تقاضا و کاهش ارزش معاملات آن در بورس کالا

با توجه به قطعی‌های مکرر گاز از ابتدای آذرماه، میزان عرضه شمش طی ماه‌های آذر و دی نسبت به آبان‌ماه کاهش یافته به طوری که میزان عرضه شمش در آبان نسبت به دی ۶۰ درصد تقلیل یافته است. تقاضای شمش نیز طی همین مدت کاهش ۴۰ درصدی داشته است. همچنین در آبان حجم عرضه حدود ۲۹۵ هزار تن بیشتر از تقاضا بوده ولیکن در آذر و دی عرضه شمش به ترتیب به میزان ۱۵۱ و ۸۷ هزار تن کمتر از تقاضای آن بوده است. حجم قرارداد نیز کاهش چشمگیری داشته و مجموع قراردادها از حدود ۶۰۰ هزارتن در دی‌ماه با ۴۶ درصد کاهش به ۳۲۵ هزار تن در آبان‌ماه رسیده است.

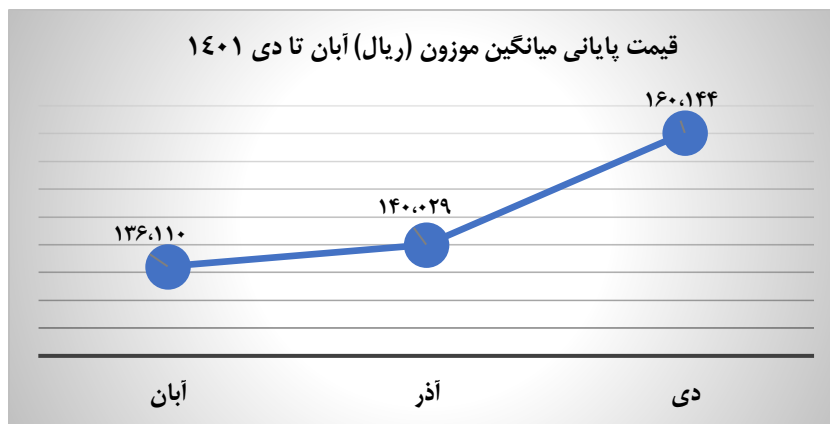

ارزش معامله شمش، طی این سه ماه کاهش ۳۶ درصدی داشته و از ۸۱.۶ هزار میلیارد ریال در آبان‌ماه به ۵۲.۱ هزار میلیارد ریال در دی‌ماه امسال رسیده است.

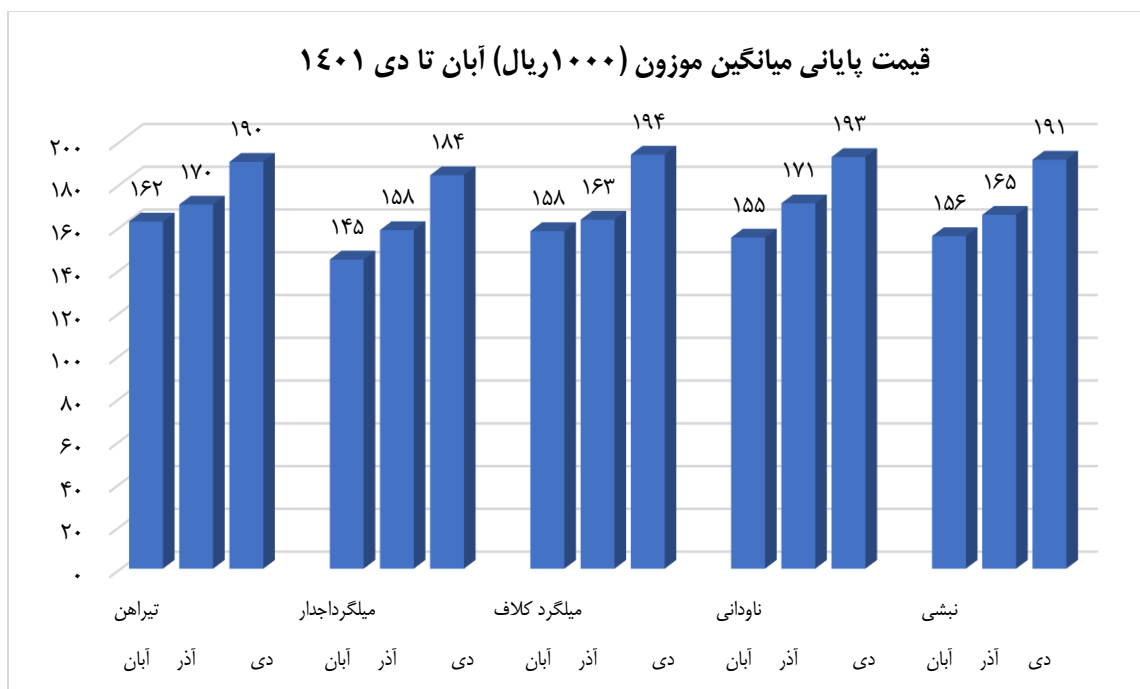

قیمت پایانی میانگین موزون^۳ شمش نیز از حدودا ۱۳۶ هزار ریال در آبان به ۱۶۰ هزار ریال در دی ماه افزایش یافته است.

۲-۱) اثرات تورمی افزایش قیمت شمش بر محصولات نورد

کاهش عرضه شمش و افزایش قیمت آن که نتیجه قطعی گاز می باشد، اثرات تورمی بر قیمت مقاطع طولیل فولادی داشته است. به طوری که افزایش قیمت این محصولات در دی ماه نسبت به آبان ماه به میزان: میلگرد (آجدار ۲۷٪ و کلاف ۲۳٪)، تیرآهن (۱۷٪)، نبشی (۲۳٪) و ناودانی (۲۴٪) قابل مشاهده است. شایان ذکر است که با توجه به وابستگی صنایع لوازم خانگی، حمل و نقل، ساختمان و ... به محصولات نورد، این تورم قابل گسترش به صنایع مزبور می باشد.

^۳ از تقسیم مجموع ارزش معامله طی یک مدت مشخص به مجموع حجم قرارداد در همان مدت حاصل می شود.

۲- چالش‌های موجود، راهکارهای پیشنهادی و توصیه‌های سیاستی:

با وجود برخورداری صنعت فولاد از منابع مقرون به صرفه گاز، این صنعت در حوزه گاز با چالش‌هایی روبرو می‌باشد که قطعی‌های اخیر گاز نیز بخشی از آن است. چالش‌های این حوزه و راهکارهای آن در حوزه گاز توسط ایمیدرو در طرح جامع فولاد کشور ۱۴۰۰ ارائه داده است. علاوه بر این راهکارها، واحدهای صنعت فولاد به دلیل خسارتهای ناشی از قطعی گاز می‌توانند با استناد به «ماده ۲۵ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار» از دولت تقاضای حمایت و جبران خسارت کنند.

ماده ۲۵ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار:

در زمان کمبود برق، گاز یا خدمات مخابرات، واحدهای تولیدی صنعتی و کشاورزی نباید در اولویت قطع برق یا گاز یا خدمات مخابرات قرار داشته باشند و شرکتهای عرضه‌کننده برق، گاز و خدمات مخابرات موظفند هنگام عقد قرارداد با واحدهای تولیدی اعم از صنعتی، کشاورزی و خدماتی، وجه التزام قطع برق یا گاز یا خدمات مخابرات را در متن قرارداد پیش‌بینی کنند. هرگاه دولت به دلیل کمبودهای مقطعی به شرکتهای عرضه‌کننده برق یا گاز یا مخابرات دستور دهد موقتاً جریان برق یا گاز یا خدمات مخابراتی واحدهای تولیدی متعلق به شرکتهای خصوصی و تعاونی را قطع کند، موظف است نحوه جبران خسارتهای وارده به این شرکتهای ناشی از تصمیم فوق را نیز تعیین و اعلام کند. آیین‌نامه اجرائی این ماده توسط وزارتخانه‌های صنعت، معدن و تجارت، جهاد کشاورزی، نفت، نیرو و ارتباطات و فناوری اطلاعات تهیه می‌شود و ظرف سه ماه پس از لازم الاجراء شدن این قانون به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

تبصره ۱- در زمان‌های اضطراری که قطع برق یا گاز واحدهای مسکونی، جان شهروندان را به خطر اندازد، شورای تأمین استان محل ایجاد اضطرار می‌تواند برای حداکثر دو روز که قابل تمدید است، حکم این ماده را نقض کند و دستور دهد بدون تعیین نحوه جبران خسارتهای وارده، برق یا گاز واحدهای تولیدی قطع شود. در جلسه تصمیم‌گیری در این باره، باید نمایندگان اتاق‌های مرکز استان برای استماع نظراتشان دعوت شوند.

تبصره ۲- شرکتهای عرضه‌کننده برق و گاز موظفند ضمن هماهنگی با شرکتهای بیمه، امکان خرید بیمه نامه پوشش‌دهنده خسارات ناشی از قطع برق یا گاز را برای واحدهای تولیدی مشترک خود فراهم آورند.

چالش‌های حوزه گاز در صنعت فولاد:

- عدم پوشش‌دهی شبکه توزیع گاز کشوری برای برخی از واحدهای فولادی و نیاز به سرمایه‌گذاری سنگین برای انتقال گاز
- همگام نبودن توسعه خطوط گاز با برنامه‌های توسعه صنعت فولاد
- ناکافی بودن ظرفیت انتقال برخی از خطوط گاز کشور

- با توجه به اینکه ایران دومین دارنده ذخایر گازی جهان می‌باشد، تنها ۰.۶۷٪ از میزان ذخایر خود را تولید می‌نماید (این میزان برای روسیه ۱.۸٪، برای آمریکا ۸.۴٪ و ...) که شامل محدودیت تکنولوژی، زیرساخت و عدم برنامه توسعه می‌باشد.
- اثرگذاری منفی افت فشار گاز در فصل سرما برای واحدهای فولادی به خصوص واحدهای احیا و فولادسازی
- کاهش تولید فولاد خام و بالتبع آن محصولات فولادی در پی قطعی‌های مکرر گاز در زمستان

راهکارهای پیشنهادی و توصیه‌های سیاستی:

کوتاه‌مدت:

- درخواست جبران خسارت از دولت با اتکا به ماده ۲۵ قانون بهبود مستمر کسب و کار
- اصلاح اعمال محدودیت‌های اجتناب ناپذیر به گونه‌ای که هم محدودیت شرکت ملی گاز ایران در تأمین گاز کشور رعایت گردد و هم تولید فولاد کشور آسیب کمتری ببیند. به طور مثال امکان جابجایی سهمیه ابلاغی به کارخانجات مختلف در یک استان با موافقت صاحبان صنایع و هماهنگی بین این انجمن و شرکتهای گاز استانی مربوطه در جهت اعمال بهینه محدودیت‌ها صورت گیرد.
- اولویت تخصیص گاز به مناطق سردسیرتر. زیرا هرچه محل احداث کارخانه در مناطق گرم‌تر و جنوبی کشور باشد، احتمال کمبود و قطعی گاز کمتر است.

میان‌مدت و بلندمدت

- تقویت و افزایش ظرفیت خطوط گاز شمال و شمال شرق
- احداث ایستگاه‌های ذخیره گاز LNG، SNG و CNG به‌عنوان راهکار میان‌مدت تأمین گاز مورد نیاز صنایع
- برنامه‌ریزی برای افزایش میزان ذخیره گاز توسط پالایشگاه‌های کشور در تابستان به منظور امکان توزیع بهینه گاز به صنایع فولادی در زمستان
- سرمایه‌گذاری در حوزه تولید و توزیع و تکمیل خطوط گاز

- استفاده از تکنولوژی‌های روز مانند استفاده از هیدروژن تولیدی از منابع تجدیدپذیر در مرحله تولید آهن اسفنجی و ... جهت کاهش مصرف گاز و البته کاهش اثرات مخرب زیست‌محیطی و الایندگی
- سرمایه‌گذاری شرکت‌های فولادی در داخل کشور در زمینه فیلرینگ (گاز همراه با نفت)، در میادین گازی و احداث پالایشگاه‌های گازی و افزایش تولید گاز
- سرمایه‌گذاری در راستای صرفه‌جویی و کاهش مصرفی بخش خانگی با توجه به مصرف قابل توجه گاز در این بخش و لذا تضمین گاز مورد نیاز بخصوص در فصل زمستان
- سرمایه‌گذاری و همکاری با وزارت نفت در واردات گاز
- سرمایه‌گذاری در بخش نیروگاهی جهت کاهش وابستگی نیروگاه به گاز طبیعی با توجه به تامین غالب برق مصرفی از این بخش و وابستگی نیروگاه به گاز طبیعی
- بررسی امکان تامین ذخایر گاز صنایع فولادی در صورت ایجاد مخازن ذخیره توسط آنها برای استفاده در زمستان
- از آنجا که در کشورهای دیگر مخازن ذخیره گاز متعلق به بخش خصوصی است، این امکان برای صنایع فولادی فراهم شود تا گاز را از شرکت ملی گاز ایران خریداری و آن را ذخیره کنند.
- سیاست‌گذاری و برنامه‌های تشویقی و تنبیهی به‌گونه‌ای باشد که بهینه‌سازی مصرف گاز منجر به کاهش مصرف گاز در قسمت‌های غیر مولد گردد.
- در قانون بودجه ۱۴۰۲، یک ردیف مشخص برای تامین انرژی صنایع تولیدی بالاخص صنعت فولاد و محصولات فولادی در نظر گرفته شود.
- در برنامه هفتم توسعه کشور، با توجه به جایگاه صنعت فولاد، زیرساخت‌های لازم به‌منظور تامین انرژی مورد نیاز این صنعت برای تولید مورد توجه قرار گیرد.